

РЕЦЕНЗИЯ

От: от проф. д-р Величка Иванова Милина,
Военна академия “Георги С. Раковски”,

Относно: дисертационен труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.7. Администрация и управление, докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство”

Автор на дисертационния труд: д-р Яцек Сташяк

Тема на дисертационния труд:

"СУВЕРЕНИТЕТ НА ДОХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ КАТО ПОТЕНЦИАЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА БЮДЖЕТИТЕ НА ПОЛСКИТЕ МЕСТНИ САМОУПРАВЛЕНИЯ"

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №987/16.12. 2021 на Ректора на ВСУ “Черноризец Храбър”

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Една от най-трудните за конструиране теми от финансовата политика на всяка държава по междубюджетните отношения е за баланса между правата и правомощията на центъра и субектите на местно самоуправление.

Водеща тенденция в управлението на публичните финанси през последните няколко десетилетия е разширяването на финансовата децентрализация, основана на два принципа - „местно самоуправление” и „субсидиарност”. Първото понятие се свързва с правото и реалната възможност на местните власти да управляват съществена част от обществените дела на своя отговорност, а второто – със схващането, че проблемите се решават най-бързо, лесно и ефективно на максимално най-ниското ниво, на което това може да стане. Разбрана в този смисъл, финансовата децентрализация би трябвало да води към нарастване ефективността на публичния сектор. Логичен и отворен, обаче, продължава да бъде въпросът защо тогава, тя все още се случва толкова бавно в редица страни (включително нашата). Въпреки приети стратегии, законодателство и т.н. в редица държави от ЕС, все още над 50% от местните финанси са от централни трансфери.

По темата са правени многобройни, различни по значимост и обхват изследвания, които показват, че проблемите и възможните ефективни решения, винаги са в тясна зависимост от множество и от различен характер (териториално устройство, исторически, икономически, политически, социални и даже психологически) конкретни условия и фактори, в които функционира местната власт. В този смисъл, „изследването на случай“ е може би работещият метод за постигане на значими научно-теоретични и практико-приложни резултати по темата. На него е базирал своето изследване на финансовия суверенитет на местното самоуправление в Полша и д-р Яцек Сташяк.

Адмиравам заявената научната амбиция да бъдат идентифицирани, анализирани, оценени и най-важното, да бъдат предложени практически решения на проблемите, свързани със суверенитета на приходите и

разходите на местните власти в Полша. Толкова мащабно изследване, безспорно е сериозно научно предизвикателство, с което, веднага искам да отбележа, д-р Сташяк се е справил успешно.

В контекста на казаното до тук, темата на докторска работата на д-р Яцек Сташяк е не само безспорно актуална, но и с потенциал за висока както теоретична, така и най-вече, практическа стойност и значимост, които авторът убедително е обосновал.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Представеният за рецензиране труд е завършено, самостоятелно проведено научно изследване, което има сложен интердисциплинарен характер.

Дисертацията е с обем от 206 страници и 7 страници приложения. Органична част от изложението са 52 таблици, 50 от които са авторски и представят резултатите от самостоятелните емпирични изследвания на д-р Сташяк.

Изследването е много добре концептуализирано. Обектът и предметът на цялостния анализ в дисертационния труд са коректно дефинирани. Те са пряко и непосредствено свързани с целта на научното търсене – да се оцени дали и как суверенитетът на приходите и разходите влияе върху функционирането на публичния сектор на местно ниво в Полша.

Така, още на този етап на работата си, д-р Яцек Сташяк е предположил нейната практико-приложната насоченост - обстоятелство, което високо оценявам.

Основната изследователска хипотеза, че „колкото по-висока е степента на децентрализация, толкова по-висока е ефективността на управлението на публичния сектор на местно ниво“, операционално е

разписана в четири части, отнесени към основните, избрани от автора сфери, в които се проверява ефекта на финансовия суверенитет върху местното самоуправление: 1) с намаляването на суверенитета съответствието между местните разходи и предпочитанията на жителите намалява; 2) повишаването на суверенитета (децентрализацията) е свързано с по-висока икономическа ефективност на дейността на органите на местна власт; 3) по-високата ефективност и по-голямата свобода при вземане на решения за разпределение на наличните средства от органите на местна власт ускоряват темпа на икономическо развитие на региона; 4) увеличаването на фискалната децентрализация стабилизира местната политическа сцена, т.е. води до преизбиране на местни политици.

Избраната структурата от пет основни глави, всяка от които включва по няколко раздела, е удачна и позволява (в рамките на зададените ограничения) пълноценно разкриване съдържанието на темата. Работа съдържа и задължителните увод, заключение, библиография, както и обобщение на резултатите от анализа озаглавено „Изводи и препоръки“.

Основните изследователски задачи, които изграждат вътрешната организация на работата, конкретизират изследователската цел и предпоставят проверката на четирите части на изследователската хипотеза, успешно са решени. За този резултат безспорно е допринесло умелото и адекватно използване на подходящи общи и специализирани научни методи и подходи.

Първа глава разкрива теоретико-методологическата база на изследването. В тази част на изложението положително оценявам:

- убедително демонстрираната, задълбочена и разностранна експертиза по темата местното самоуправление
- дефинирането на измерители на фискалния суверенитет на

органи на самоуправление, както по отношение на разходите, така и по отношение на приходите

- направената детайлна оценка на икономическата ефективност на разходите на местната власт
- идентифицирането на реални различия по отношение на фискалния суверенитет в различните субекти на местно самоуправление в Полша.

Втора глава проверява и потвърждава първата част на изследователската хипотеза, като изследва съответствието между местните разходи и предпочитанията на жителите. Тук като основни, определям следните три резултата от изследването: направените иконометрични изследвания, които подпомагат определянето на факторите, влияещи върху разходите за изследваните задачи; дефинирането на характеристиките на съответното местно общество като определящ фактор, както на самостоятелните, така и на по-малко самостоятелните разходи; емпиричното доказване на тезата, че политиката на местни разходи се влияе по-силно от автономността на приходите, отколкото от размера на средствата, с които разполагат местните власти.

В трета глава, на база вече формулираните измерители на суверенитета на приходите и разходите, се изследва влиянието на децентрализацията върху ефективността на разходите. Приносът на д-р Сташяк е в анализирането на този проблем не по принцип, а през призмата на финансов суверенитет на местните власти, като се отчита ефекта на т.нар. „фактори на околната среда“.

Анализът и постигнатите изследователски резултати в четвърта глава са принос, макар и с уговорката (по обективни причини) за ограничения обхват на изводите, към сравнително слабо изследвания в

експертната литература, но много значим за ефективността на държавното управление, проблем за влиянието на децентрализацията върху перспективите за икономическо развитие на полските общини.

Пета глава, чрез емпирично изследване, използващо панелен логит модел, обхващащ градски, селски и селско-градски гмини (за периода 2008-2020 г.), верифицира четвъртата част на изследователската хипотеза относно влиянието на фискалната децентрализация върху електоралните шансове на действащи местните политици в преки избори.

При проверката и на четирите части на изследователската хипотеза, при всеки от отделните изследователски проблеми, емпиричният анализ е предшестван от компетентно рефериране на експертната литература за степента на неговото разработване и получаваните (при различни методики) изследователски резултати. Такъв подход, играе ролята на теоретико-методологическа база при решаването на всяка отделна основна изследователска задача. Той впечатлява, демонстрира научна добросъвестност и задълбоченост и е фактор за висока релевантност и обоснованост на направените изводи.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Приемам самооценката на д-р Яцек Сташяк за обобщено формулирани от него, четири научни приноса. Като по-значими резултати в изследването, главно заради тяхната полезност и възможна практическата приложимост, оценявам:

- Предложените собствени измерители на суверенитет на разходите и приходите, базирани на концепцията за измерване на суверенитета, но съобразени с ограниченията на органите на местна власт в Полша.

- Определените индекси на суверенитет на всички общини и градове, с права на повет в Полша, за периода 2008-2020 г.
- Проведените самостоятелни емпирични изследвания и анализи на множество ефекти на фискалния суверенитет върху политиките на местно самоуправление.
- Формулираните препоръки за повишаване ефективността на управлението на публичния сектор на местно ниво, чрез акцентирание върху положителните ефекти на фискалната децентрализация.

Личният принос на докторанта в получаването на резултатите в дисертационния труд е ясно и точно оценен. Приемам, че изброените по-горе научни постижения са негово дело.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикациите по темата са двадесет и пет, от които 9 монографии и 16 научни статии. Те отразяват важна част от получените в дисертационния труд резултати, което осигурява необходимата публичност на постиженията и приносите в изследването. В предложения списък са включени и направените публикации на дисертациите за присъждане на „доктор“ и „доктор на науките“.

Впечатлява не само броя, но и заявения в посочените работи изследователски интерес към иновативните процеси и предизвикателствата пред ефективното управление на местните публични финанси. Пример за това са монографията, изследваща държавната политика за иновации в общините (номер 9 от списъка на публикациите) и статиите, посветени на методологическите проблеми на анализа на иновационната дейност в условията на дигитална трансформация (6), на конкуренцията и партньорството в стратегиите на публичния и частния сектор (12).

5. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

В рамките на моите компетенции и достъпните ми източници не установявам плагиатство в представените по процедурата материали.

Не ми е известно в хода на процедурата да са получавани неанонимни и мотивирани писмени сигнали за плагиатство.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

По хода на дисертационния труд, д-р Яцек Стащяк демонстрира висока ерудиция по изследвания сложен, интердисциплинарен научен проблем. Убедително доказва познаване и разбиране на актуалното му състояние в експертната литература, както и много добра компетентност в областта на държавното управление, управлението на публичните финанси, функционирането на публичните институции на различно ниво, принципите и факторите на „добро управление“, новите управленски технологии и други.

Библиографският списък е от 126 източника, включително монографии, научни статии, експертни становища, доклади и юридически актове. От тях 53 са на полски език и 73 – на английски език. Всички те реално са използвани и цитирани в текста на дисертацията, което дава възможност да се отличи авторовия принос по темата.

7. Оценка за автореферата

Представеният автореферат съответства на изискванията и като цяло отразява основните тези, направените изводи и научните постижения в дисертационния труд.

8. Критични бележки и препоръки

По-съществените ми претенции/препоръки към изложеното в дисертационния труд се отнасят до:

1. Структуриране на изводи към основните глави, което би

спомогнало за по-убедително и категорично представяне на постигнатите резултати от анализа в отделните части на изложението, вместо предложените резюмета (към втора глава то е почти 3 страници), които често повтарят вече представени тези и аргументи (включително статистически).

2. Разминаването между заключителната част от съдържанието на дисертацията и представянето ѝ в автореферата. В дисертацията, ролята на заключение изпълнява частта озаглавена „Изводи и препоръки“, която с някои разминавания в текста присъства в автореферата под заглавието „Заключение“. Само в него, обаче, отделно има и „Обобщени изводи“, които са 25 на брой (почти 10 стандартни страници) и включват аргументация, цитирания на експертни източници и т.н., което не е в интерес на убедителното представяне на безспорно значимите изследователски резултати.

Посочените бележки не променят категорично положителната ми цялостна оценка на резултатите от дисертационното изследване.

9. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане.

Като оценявам достойнствата на постигнатото, давам положителна оценка на дисертационния труд на тема “Суверенитет на доходите и разходите като потенциал за управление на бюджетите на полските местни самоуправниения ” и изказвам съгласието си на д-р Яцек Сташяк да бъде присъдена научната степен “доктор на науките” в професионално направление 3.7. Администрация и управление.

10 януари 2022г

